

Ilmatoriskien hallinta ihmisten ja hyvinvoinnin suojelemiseksi

Kokous

Eduskuntatunnus

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Komissio antoi tiedonannon ”Ilmatoriskien hallinta ihmisten ja hyvinvoinnin suojelemiseksi” 12.3.2024 (COM(2024) 91 final). Tiedonanto on osa EU:n ilmastopolitiikan kokonaisuutta ja sen tavoitteena on vahvistaa varautumista voimakkaasti etenevän ilmastomuutoksen vaikutuksiin.

Tiedonanto esiteltiin ympäristöneuvoston kokouksessa 25.3.2024. Ennakkotietojen mukaan ilmatoriskien hallinnasta käydään keskustelu ympäristöneuvostossa 17.6.2024.

Puheenjohtajavaltio Belgia ei laadi tiedonannosta erillisiä neuvoston päätelmiä. Tiedonantoa tarkastellaan osana EU:n 8. ympäristöohjelman väliarviointia koskevia neuvoston päätelmiä. Ympäristöohjelma ohjaa ympäristöpolitiikan määrittelyä ja toteuttamista vuoteen 2030 asti. Päätelmäluonnosta on käsitelty neuvoston ympäristötyöryhmässä 9.4.2024 ja 22.4.2024.

Asiakokonaisuuteen liittyvät myös seuraavat eduskuntakirjelmät: valtioneuvoston avaintavoitteet EU-vaalikaudelle 2024–2029 (E 58/2023 vp) ja EU:n 2040 ilmastotavoite (E 10/2024 vp).

Suomen kanta

Hallitusohjelman mukaisesti ilmastomuutoksen vastaisten toimien ja päästövähennystoimien lisäksi on edistettävä toimia, joilla parannetaan yhteiskunnan kykyä sopeutua ilmastomuutokseen.

Suomi korostaa, että unionissa on jatkettava johdonmukaisesti ilmastomuutoksen vaatimia politiikkatoimia kansainvälisten tavoitteiden mukaisesti. Suomi toteaa, että joillain toimialoilla, kuten maa- ja metsätaloudessa sekä energiasektorilla ennakoiva ilmatoriskien hallinta on myös edellytys ilmastomuutoksen hillintään kohdistuvien toimien onnistumiselle pitkällä aikavälillä.

Suomi pitää tärkeänä tiedonannon tavoitteita vahvistaa ilmastoriskeihin varautumista sekä turvata yhteiskunnan toimintojen ja palveluiden saatavuutta myös riskien lisääntyessä. Suomi pitää hyvänä sitä, että tiedonannossa esitetyt näkökulmat ja toimenpiteet ovat samansuuntaisia Suomen kansallisten toimien kanssa ja tukevat kansallisen ilmastomuutokseen sopeutumissuunnitelman toimeenpanoa.

Suomi yhtyy komission huoleen ilmastomuutoksen nopeasta etenemisestä ja korostaa sen vaikutusten laaja-alaisuutta – ilmastomuutoksen vaikutukset näkyvät eri tavoin jäsenvaltioissa ja yhteiskunnan eri sektoreilla. Suomi kiinnittää huomiota siihen, että ilmastomuutoksen vaikutukset korostuvat pohjoisilla leveysasteilla ja haitalliset vaikutukset kohdistuvat niin luontoon, yhteisöihin kuin sääolosuhteille alttiisiin elinkeinoihin, ml. elintarviketuotantoon sekä alkuperäiskansa saamelaiden kulttuuriin ja elinkeinoihin.

Suomi korostaa, että ilmastomuutokseen liittyvät riskit, niiden merkittävyys ja niiden hallinnasta vastaavat tahot vaihtelevat eri politiikanaloilla EU:n, jäsenvaltioiden, alueellisen ja paikallisen tason välillä. Suomi edellyttää, että ilmastoriskien hallinnan vahvistamiseen tähtäävien toimien suunnittelussa kunnioitetaan unionin ja jäsenvaltioiden keskinäistä toimivallan jakoa ja että EU-tason tavoitteiden ja toimenpiteiden tarkastelussa huomioidaan jäsenvaltioiden erityispiirteet.

Suomi pitää tärkeänä, että sopeutumista koskeva päätöksenteko tehdään jatkossakin ensisijaisesti kansallisista lähtökohdista käsin. Suomi pitää tärkeänä, että ilmastomuutokseen sopeutumiseen liittyvää tieto- ja osaamis pohjaa kehitetään sekä julkisella että yksityisellä sektorilla kaikilla tasoilla. Suomi korostaa, että toimien suuntaamisessa tulisi hyödyntää parasta käytettävissä olevaa tieteellistä tietoa.

Suomi korostaa sopeutumistoimien kiireellisyyttä sekä kustannustehokkuuden huomiointia niiden toimeenpanossa. Suomi korostaa lisäksi, että sopeutumista koskevia kustannuksia ei tule käyttää perusteena uuden EU-tason rahoitusinstrumentin perustamiselle.

EU:n varoja tulee voida hyödyntää mahdollisimman joustavasti EU:n kilpailukyvyyn, resilienssiin ja puhtaan siirtymän edistämiseen. Tulevaan rahoituskehyskokonaisuuteen liittyen valtioneuvosto muodostaa ennakkovaikuttamislinjauksia ennen kesällä 2025 annettavaa uutta rahoituskehys ehdotusta.

Pääasiallinen sisältö

Komissio antoi 12.3.2024 tiedonannon ”Ilmatoriskien hallinta ihmisten ja hyvinvoinnin suojelemiseksi”. Tiedonanto on jatkoa vuonna 2021 annetulle EU:n sopeutumisstrategialle.

Tiedonanto korostaa tarvetta ilmatoriskien ennakoivalle hallinnalle. Ilmastomuutoksen vaikutukset näkyvät laajasti jo nyt ja ne tulevat kasvamaan tulevina vuosikymmeninä. Uusimpien havaintojen mukaan maapallon keskilämpötilan nousu verrattuna esiteolliseen aikaan on ylittänyt 1,5 asteen kynnyksarvon. Ilmastouhkiin liittyvät katastrofit ja niistä aiheutuvat taloudelliset vahingot ovat merkittävässä kasvussa ympäri Eurooppaa. Eurooppa lämpenee kaksi kertaa keskimääräistä nopeammin ja arktinen alue jopa kolme kertaa nopeammin kuin maapallolla keskimäärin. Kiihtyvän muutoksen vaikutukset korostuvat Etelä-Euroopassa sekä pohjoisilla leveysasteilla ja vaikuttavat luonnon ja yhteisöjen lisäksi elinkeinon harjoittamiseen.

Ilmastokestävyyden ja ilmatoriskien hallinnan vahvistaminen on edellytys yhteiskunnallisten toimintojen, kilpailukyvyyn ja työpaikkojen ylläpitämiselle sekä elintasojen parantamiselle, eriarvoisuuden torjumiselle ja ihmisten suojelemiseksi. Ilmatoriskit uhkaavat elinkeinonharjoittajia ja yrityksiä useilla toimialoilla ja voivat vaikuttaa rahoitusvakautteen monin tavoin. Samalla yrityksillä on mahdollisuus luoda liiketoimintaa kehittämällä

ratkaisuja riskienhallinnan vahvistamiseksi. Lisääntyvät ilmatoriskit vaikuttavat myös geopoliittiseen ympäristöön.

Tiedonannossa määritetään keskeisiä toimia sen varmistamiseksi, että ilmatoriskien pahentuessakin yhteiskunnallisten toimintojen ja peruspalvelujen saatavuus EU:ssa ja sen jäsenvaltioissa olisi turvattu. Tiedonanto esittää sekä rakenteellisia, poikkileikkaavia toimia että kohdennettuja lisätoimia erityisesti niille sektoreille, joihin ilmatoriskit eniten vaikuttavat.

Onnistunut ilmatoriskien hallinta edellyttää niihin varautumisen sisällyttämistä oletusarvoisesti kaikkiin politiikanaloihin sekä EU:ssa että jäsenvaltioissa. Työtä on jo tehty sekä EU:n että jäsenvaltioiden tasolla, mutta komission vuonna 2023 eurooppalaisen ilmastolain nojalla laatimien arvioiden mukaan edistyminen on ollut epätasaista. Lisätoimia tarvitaan kiireellisesti myös uusimman ilmatoriskien kehittymistä koskevan tiedon pohjalta.

Tuorein näyttö Euroopan kannalta keskeisistä ilmatoriskeistä

Tiedonannossa kuvataan Euroopan ympäristökeskuksen (EEA) johdolla laaditun ensimmäisen eurooppalaisen ilmatoriskiarvion keskeiset tulokset. Arvioinnissa esitetään 36 Euroopan kannalta keskeistä ilmatoriskia ja selitetään, miten ne ovat yhteydessä ja pahentavat monia muita ilmastoon liittymättömiä riskejä. Siinä ei tarkastella niitä riskejä, joita EU:n ulkopuolella esiintyvistä ilmastovaikutuksista voi aiheutua EU:lle. Näitä ilmastomuutoksen kerrannais- ja heijastevaikutuksia moninaisine kytköksineen tulee tarkastella erikseen, jotta ne voidaan ottaa huomioon poliittisessa päätöksenteossa, kuten ilmaston ja turvallisuuden välistä yhteyttä koskevassa tiedonannossa (JOIN(2023) 19 final) todetaan. Tiedonannosta ei ole laadittu eduskuntakirjelmää.

Ilmastoon liittyvät uhkatekijät aiheuttavat yhä enemmän katastrofeja ja haitallisia vaikutuksia kuten kuivuutta, tulvia, maastopaloja, tauteja, satovahinkoja, lämpökuolemia, vaurioita infrastruktuurille ja muutoksia ympäristössä. Eniten ilmastopainetta Euroopassa kohdistuu Etelä-Eurooppaan ja arktisiin alueisiin. Ilmatoriskit uhkaavat erityisesti eriyistä haavoittuvassa asemassa olevia ja esimerkiksi työntekijät sääoloille alttiilla toimialoilla kärsivät äärimmäisistä sääoloista kuten lämpöaalloista. Eriarvoisuus heikentää kykyä selviytyä ilmastomuutoksen haitallisista vaikutuksista, ja huonosti suunnitellut sopeutumistoimet voivat entisestään lisätä eriarvoisuutta.

Tiedonanto painottaa, että vaikka onnistuneella varautumisella vältettyjen vahinkojen kustannukset ja hyödyt yhteiskunnalle eivät ole tarkkaan laskettavissa, tulisi arvioiden suuruusluokan olla riittävän painava peruste toimiin ryhtymiselle. Varovaisen arvion mukaan ilmastovaikutusten paheneminen voi pienentää EU:n bruttokansantuotetta noin seitsemän prosenttia vuosisadan loppuun mennessä. Jos nyt toteutunut lämpeneminen 1,5 asteen kynnysarvon yläpuolelle jää pysyväksi, voi EU:n bruttokansantuote supistua 2,4 miljardia euroa lisää vuosina 2031–2050.

Ratkaisut yhteiskunnan toimintavalmiuksien vahvistamiseksi

Tiedonanto korostaa, ettei ilmatoriskejä voida torjua irrallaan muista yhteiskunnallisista haasteista. Tarvitaan systemaattista, järjestelmätason lähestymistapaa sekä monialaisia, useita hyötyjä tuottavia ratkaisuja. Tiedonanto esittää ratkaisuja neljän eri kokonaisuuden alla EU:n ja sen jäsenvaltioiden hallintojärjestelmien kehittämiseksi, jotta ne pystyvät paremmin vastaamaan ilmatoriskeihin:

Hallinnon kehittäminen

Vastuunjako EU:n ja kansallisen tason välillä perustuu toissijaisuusperiaatteeseen ja vaihtelee politiikanalojen mukaan. Näin myös riskienhallinnasta vastaavan tahon määrittely vaihtelee. Ilmatoriskit tulisi ottaa paremmin huomioon EU-tason politiikkojen,

lainsäädännön ja rahoitusvälineiden hallinnollisissa näkökohdissa. Lisäksi komissio kehottaa jäsenmaita toimeenpanemaan nykyiset sopeutumista koskevat sitoumukset täysimääräisesti ja ottamaan huomioon komission asiaa koskevat suositukset.

Tiedonannon mukaan ilmatoriskien parempi hallinta edellyttää riskihallinnasta vastaavien tahojen tarkempaa määrittelyä, vahvempia hallintorakeita jäsenmaissa riittävän koordinaation varmistamiseksi, parempia valmiuksia sekä resursointia kansallisella tasolla riskinhallinnasta vastaaville tahoille. Myös EU-tason lainsäädännön ja hallintoprosessien välisiä synergioita tulee edelleen parantaa ja yhdenmukaistaa.

Riskinhallinnan välineet

Vahvoistakin hallintorakenteista huolimatta tehokasta ilmatoriskien hallintaa jarruttaa niin julkisella kuin yksityisellä sektorilla merkittävä osaamisvaje, työvoimapula ja tiedonpuute. Riskinhallinnasta vastaavien tahojen valmiuksien parantaminen edellyttää olemassa olevan tiedon ja ennakkovaroitusjärjestelmien tehokasta hyödyntämistä sekä tietopohjan jatkuvaa parantamista. Komissio aikoo erityisesti kehittää ilmastotiedon ja -palvelujen saatavuutta ja käytettävyyttä, korkean resoluution ilmastosimulaatioita, satelliittipohjaista hätävaroituspalvelua, sekä seuranta-, ennuste- ja varoitussjärjestelmien käyttöä (ml. metsien ja maaperän seurantaa koskevien lakiehdotusten kautta).

Tiedonanto esittää, että julkisen ja yksityisen sektorin valmiuksia parannetaan ja osaamisvajeeseen koulutusmateriaalien avulla. Komissio nostaa esiin kansallisten opetussuunnitelmien ja koulutusohjelmien kehittämisen tärkeyden tulevaisuuden haasteisiin vastaamiseksi ja korostaa nykyisten välineiden parempaa hyödyntämistä (ml. aluetason toimijoiden valmiuksia tukeva Horisontti Eurooppa-puiteohjelman ilmastomuutokseen sopeutumisen missio, jäsenvaltioille suunnattu EU:n teknisen tuen väline sekä kestävä kehitystä koskeva eurooppalainen osaamiskehys GreenComp).

Tiedonannossa tuodaan esille myös ilmastotiedettä koskevan disinformaation lisääntyminen ja sen torjunnan tärkeys. Komissio aikoo tehostaa disinformaation seurantaa ja sen torjuntaan soveltuvien välineiden kuten digipalvelusäädöksen toimeenpanoa.

Rakennepolitiikat

Tiedonanto nostaa esiin kolme rakennepolitiikan alaa, joilla voidaan vahvistaa ilmatoriskien hallintaa useilla sektoreilla. Näitä ovat jäsenvaltioissa tehtävä alueidenkäytön suunnittelu, ilmatoriskien hallinnan sisällyttäminen kriittisen infrastruktuurin suunnitteluun ja ylläpitoon (ml. kriittisten toimijoiden häiriönsietokykyä koskevan CER-direktiivin mukaiset kansalliset riskiarvioinnit sekä EU:n osarahoittamat energia- ja liikennesektorin investoinnit), sekä EU-tason yhteisvastuumeکانismien kehittäminen.

Tiedonannossa todetaan, että kansallisen tason kuormittuessa käyttöön otettavat EU-tason pelastuspalveluvalmiudet ja muut yhteisvastuumeکانismit ovat jo nykyisellään ääri rajoillaan samalla kun riskien odotetaan vain pahenevan tulevaisuudessa. Vuodesta 2019 käytössä ollut pelastuspalvelumeکانismi on aktivoitu 76 kertaa EU:n jäsenvaltioissa ja kolmansissa maissa ilmastoon liittyvissä hätätilanteissa. EU:n solidaarisuusrahaston kautta on käytetty yli 8,6 miljardia euroa 24 jäsenvaltion ja neljän ehdokasmaan tukemiseen 110:n luonnonuhkista johtuneen katastrofin jälkeen.

Tiedonannossa esitetään, että EU:n yhteisvastuumeکانismeilla tulisi olla riittävät resurssit apua tarvitsevien auttamiseksi. Samalla komissio harkitsee, miten yhteisvastuumeکانismeilla voidaan kannustaa jäsenvaltioita toimeenpanemaan riittäviä varautumistoimia kansallisesti julkisen talouden kestävyuden takaamiseksi samalla kun vahvistetaan EU:n katastrofiriskien hallintaa.

Edellytykset ilmastokestävyuden rahoitukselle

Tiedonannon mukaan ilmatoriskien tehokas hallinta edellyttää, että haitallisten vaikutusten ennakointi ja vahinkojen ehkäiseminen on taloudellisesti paras vaihtoehto niin julkisten varojen käytössä kuin yksityisten investointien kannustamisessa. Komissio pyrkii varmistamaan kaiken EU-rahoituksen ilmastokestävyuden vuoden 2027 jälkeisessä rahoituskehyksessä ja sisällyttämään ilmastokestävyuden kriteerejä julkisiin hankintoihin osana niitä koskevan sääntelyn tarkistusta. Komissio kehottaa jäsenvaltioita ottamaan ilmatoriskit huomioon osana julkisten hankintojen kestävyyskriteerejä, esimerkiksi nettonollateollisuutta koskevan säädöksen toimeenpanossa.

Tiedonannossa tunnistetaan tarve edistää yksityisiä investointeja ilmatoriskien hallitsemiseksi ja ilmastokestävyuden vahvistamiseksi. Komissio jatkaa työtä asian parissa ilmastokestävyysdialogin (Climate Resilience Dialogue) tulosten pohjalta ja kutsuu teollisuuden toimijoita sekä yksityisiä ja julkisia rahoituslaitoksia mukaan kartoittamaan parhaita käytäntöjä ja määrittämään rahoituksen esteisiin ja mahdollistaviin edellytyksiin liittyviä näkökohtia.

Toimet tärkeimmissä vaikutusklustereissa

Tiedonanto korostaa, että useimpiin EU:n politiikkoihin sisältyy jo prosesseja, joissa ilmatoriskit voitaisiin ottaa huomioon. Tätä tulee entisestään parantaa hyödyntämällä uutta tietoa ilmatoriskien kehittymisestä. Seuraavissa kappaleissa kuvataan tiedonannon esittämät lisätoimet koskien niitä sektoreita, joihin ilmatoriskit erityisesti vaikuttavat.

Luonnon ekosysteemit

Tiedonanto korostaa luonnon monimuotoisuuden ja luonnon tuottamien ekosysteemipalvelujen merkitystä ja ilmastonmuutoksen välittömiä haitallisia vaikutuksia ruokaturvalle, paikallisyhteisöille ja terveestä ympäristöstä riippuvaisille talouden toimialoille. Ekosysteemejä tulisi suojella ja hallinnoida kokonaisvaltaisesti ja kustannustehokkaiden luontopohjaisten ratkaisujen tulisi olla ensisijaisia keinoja ilmastonmuutokseen sopeutumisessa aina kun mahdollista. Komissio esittää luonnonpääomaa koskevan laskennan sisällyttämistä taloudellista toimintaa koskeviin arviointeihin sekä ilmastokestävyuden varmistamista lainsäädännön toimeenpanossa (ml. luontodirektiivi ja ehdotettu ennallistamisasetus). Komissio tulee myös päivittämään Natura 2000-verkostoa ja ilmastonmuutosta koskevat suuntaviivat.

Lisätoimia tarvitaan myös metsä- ja meriekosysteemien terveyden ja häiriöidensietokyvyn vahvistamiseksi. Metsien osalta komissio painottaa pelastuspalvelumekanismien hyödyntämistä metsäpalariskien ehkäisemiseksi sekä seurantakehystä koskevien ehdotettujen asetusten käyttöä metsien ja metsänviljelyaineiston selviytymiskyvyn vahvistamiseksi. Komissio aikoo myös ottaa ilmastopaineet huomioon arvioidessaan hiilinielujen mahdollista vaikutusta EU:n nettonollatavoitteisiin. Merten osalta komissio kehottaa jäsenmaita hyödyntämään mm. meristrategiapuitedirektiiviä ja meriympäristön toimintasuunnitelmaa ja pyrkii vahvistamaan yhteisen kalastuspolitiikan ja ympäristölainsäädännön välisiä synergioita kestävä kalatalouden ja ruokaturvan varmistamiseksi muuttuvassa ilmastossa. Lisäksi komissio pyrkii edistämään ilmastokestävien maisemien suunnittelua yhteistyössä jäsenvaltioiden kanssa.

Vesi

Tiedonanto toteaa vesivarojen elintärkeyden ja ilmastonmuutoksen myötä veteen kohdistuvien paineiden lisäävän riskejä laaja-alaisesti kuivuuden, tulvien ja merenpinnan nousun myötä. Kuivuusjaksot ja veden niukkuus aiheuttavat kielteisiä vaikutuksia ruoantuotantoon, vesihuoltoon, energiantuotantoon, vesistöjen käytettävyyteen sekä lisäävät maastopalariskiä. Tulvien aiheuttamat riskit kohdistuvat kriittiseen infrastruktuuriin, taloudelliseen toimintaan ja ihmisten terveyteen. Vesivaroja koskevan kilpailun lisääntyessä kasvaa myös riski rajat ylittäviin vesivaroihin liittyville konflikteille. Eurooppalaisen ilmatoriskiarvion mukaan kuivuuden kustannukset ovat 9 miljardia euroa vuosittain ja tulvien kustannukset ovat olleet yhteensä yli 170 miljardia euroa vuodesta 1980 lähtien. Ilman

lisäsuojatoimenpiteitä rannikkotulvien vuotuiset vahingot voisivat ylittää biljoona euroa vuosisadan loppuun mennessä.

Tiedonanto korostaa hyvälaatuisen, kohtuuhintaisen ja kaikkien saatavilla olevan maan veden turvaamisen tärkeyttä. Komissio tulee harkitsemaan lisätoimien tarvetta käynnissä olevien vesienhoitosuunnitelmien ja tulvariskien hallintasuunnitelmien arviointien pohjalta sekä jäsenvaltioiden meriympäristön toimenpideohjelmien perusteella.

Terveys

Ilmastonmuutos lisää lämpötilaan liittyvää kuolleisuutta merkittävästi ja jo vuoden 2022 Euroopan helleaallossa aiheutui 60 000–70 000 ennen aikaista kuolemaa. Huomattavia kielteisiä vaikutuksia liittyy myös tartuntatauteihin ja ei-tarttuviin tauteihin, työn tuottavuuden laskuun ja mielenterveyteen. Ilmatoriskit aiheuttavat lisäpainetta jo valmiiksi kuormittuneille terveydenhuollon järjestelmille, työntekijöille ja budjeteille.

Tiedonanto painottaa haavoittuvuuksia vähentävien ja altistumista rajoittavien toimien ensisijaisuutta. Komissio aikoo tehostaa ilmatoriskeille altistuvien työntekijöiden suojelua mm. tarkastelemalla työterveys- ja työturvallisuuslainsäädäntöä sekä vahvistamalla Euroopan työterveys- ja työturvallisuusviraston toimintaa. Lisätoimia on suunnitteilla myös ilmaston ja terveyden eurooppalaisen seurantakeskuksen parantamiseksi, ilmastoon liittyvien terveysuhkien seuranta- ja hallintamekanismien vahvistamiseksi sekä terveydenhuollon huoltovarmuusnäkökohtien kehittämiseksi.

Ruoka

Tiedonanto kuvaa ilmatoriskien systeemistä vaikutusta EU:n ruokaturvaan eri aikajän-teillä. Suorien maataloustuotantoon, kalastukseen ja vesiviljelyyn kohdistuvien vaikutusten lisäksi ilmatoriskit vaikuttavat elintarvikkeiden jalostukseen ja kansainvälisiin toimitusketjuihin sekä vuorovaikuttavat monien muiden ruokaturvaa uhkaavien tekijöiden kanssa.

EU:n elintarviketuotannon saattaminen tulevaisuuden vaatimusten mukaiseksi on yksi komission ensisijaisista tavoitteista. Yhteisen maatalouspolitiikan ja kalastuspolitiikan potentiaalin hyödyntämisen rinnalla komissio painottaa maaperän terveyden seurannan merkitystä. Komissio työstää parhaillaan maatalouden sopeutumista koskevaa laajaa selvitystä, jonka pohjalta se tulee tarkastelemaan tulevia toimia ilmatoriskien hallinnan vahvistamiseksi tulevien rahastojen päivityksissä.

Infrastruktuuri ja rakennettu ympäristö

Äärimmäisistä sääilmiöistä voi aiheutua mittavia vahinkoja infrastruktuurille ja yhteiskunnan toimintavarmuudelle. Infrastruktuuriin liittyvien taloudellisten vahinkojen vuoksi on erityisen olennaista hyödyntää mahdollisuudet varautua riskeihin jo suunnitteluvaiheessa. EU:n tavoitteet peruskorjausasteen nostamisesta ja hiilestä irrottautumisesta ovat mahdollisuus parantaa samalla ilmastokestävyyttä.

Tiedonannossa esitettyihin toimiin sisältyy laaja, jo valmisteilla oleva infrastruktuuristandardien päivitys koskien erityisesti yli 30 vuoden elinkaaren omaavaa energia- ja liikenneinfrastruktuuria sekä rakennuksia. Liikenneinfrastruktuurin ilmastokestävyyden vahvistamista rajoittaa huomattavat tietopuutteet, joita komissio pyrkii korjaamaan ensisijaisesti Euroopan laajuisen liikenneverkon (TEN-T) sopeutumistarpeiden ja investointiprioriteettien määrittämiseksi. Energiasektorin ilmatoriskeihin varautumista koskevan suunnittelun osalta komissio harkitsee esimerkiksi mahdollisuuksia vahvistaa valtavirtaistamista osana käynnissä olevaa energiaunionin ja ilmastotoimien hallinnosta annetun asetuksen tarkistamista.

Talous

Ilmastonmuutokseen liittyvät katastrofit kuormittavat taloutta mm. tuottavuuden ja ihmisten henkien menetyksen, suorien vahinkojen, kasvupotentiaalin vähenemisen ja julkisiin talousarvioihin kohdistuvien paineiden vuoksi. Vahinkojen korjaamiseen käytetyt varat ovat pois tuotannollisista investoinneista ja EU:n julkiseen talouteen kohdistuvien riskien arvioidaan voivan olla merkittäviä. Kansainvälisiin toimitusketjuihin kohdistuvat ilmatoriskit altistavat EU:n taloudellista vakautta erilaisten markkinahäiriöiden kautta. Ilmatoriskien lisääntyessä vakuutusurvien arvioidaan heikkenevän ja vakuutusmaksujen nousevan.

Tiedonannossa esitetyillä toimilla pyritään eri keinoin mm. vahvistamaan EU:n yritysten häiriönsietokykyä ja julkisen talouden kestävyyttä suhteessa ilmastonmuutoksen aiheuttamiin riskeihin. Komissio pyrkii valtavirtaistamaan ilmatoriskien hallinnan näkökulmaa mm. Euroopan taloudellisen turvallisuuden strategian toimeenpanoon sekä rahoitusmarkkinoiden sääntelyn kehittämiseen.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

Kyseessä on komission tiedonanto, joka ei ole oikeudellisesti sitova.

Käsittely Euroopan parlamentissa

-

Kansallinen valmistelu

E-kirjeen valmistelua on koordinoanut maa- ja metsätalousministeriö. Valmisteluun ovat osallistuneet myös liikenne- ja viestintäministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, valtiovarainministeriö, ympäristöministeriö sekä valtioneuvoston kanslia.

Tiedonanto on esitelty maatalous- ja elintarvikejaoston (EU18) ja ympäristöjaoston (EU23) yhteiskokouksessa 25.3.2024.

Maatalous- ja elintarvikejaoston (EU18) ja ympäristöjaoston (EU23) kirjallinen menettely 16.-18.4.2024

EU-ministerivaliokunta 26.4.2024

Eduskuntakäsittely

-

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

Tiedonantoon ei sisälly lainsäädäntöehdotuksia.

Taloudelliset vaikutukset

Taloudelliset vaikutukset riippuvat mahdollisesta tulevasta lainsäädännöstä. Tiedonannossa ja sen perusteella mahdollisesti toteutettavassa sääntelyssä tarkoitettuihin toimenpiteisiin liittyvä kansallinen budjettitaloudellinen resursointi määräytyy julkisen

talouden suunnitelmien ja valtion talousarvioiden mukaisten määrärahojen ja henkilötyövuosimäärien puitteissa.

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

Tiedonanto on jatkoa vuonna 2021 annetulle EU:n sopeutumisstrategialle ja sen toimeenpanolle. Ilmastoriskien hallinta on osa EU:n ilmastopolitiikan kokonaisuutta (esim. EU:n ilmastolaki sekä asetus energiaunionin ja ilmastotoimien hallinnosta) ja sillä on yhtymäkohtia useisiin muihin EU:n ja kansallisen tason politiikkoihin.

Työnsä päättävä von der Leyenin komissio haluaa tiedonannolla luoda pohjaa tulevan komission työlle.

Suomen kansallisia ilmastonmuutokseen sopeutumistoimia ohjaa ilmastolain mukainen Kansallinen ilmastonmuutokseen sopeutumissuunnitelma vuoteen 2030. Suunnitelma sisältää tarkastelun Suomen ilmastoriskeistä ja haavoittuvuuksista. Kansallisen ilmastonmuutokseen sopeutumissuunnitelman lisäksi ilmastoriskejä on tarkasteltu osana hallinnonalakohtaisia sopeutumisen suunnitelmia ja ohjelmia, joita on tehty mm. maa- ja metsätalousministeriön, ympäristöministeriön, sosiaali- ja terveysministeriön sekä puolustusministeriön hallinnonaloilla.

Asiakirjat

COM(2024) 91 final

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Luonnonvaraneuvos Kirsi Mäkinen, maa- ja metsätalousministeriö, etunimi.sukunimi@gov.fi, p. 0295 162104

Luonnonvaraneuvos Heikki Granholm, maa- ja metsätalousministeriö

Liikenneneuvos Marjukka Vihavainen-Pitkänen, liikenne- ja viestintäministeriö

Neuvotteleva virkamies Jaana Avolahti, työ- ja elinkeinoministeriö

EU-erityisasiantuntija Hanna Vuorinen, valtioneuvoston kanslia

Lainsäädäntöneuvos Jyri Inha, valtiovarainministeriö

Ympäristöneuvos Antti Irjala, ympäristöministeriö

Erityisasiantuntija Heta-Elena Heiskanen, ympäristöministeriö

VAHVA-tunnus

EU/516/2024

Liitteet Napsauta tähän ja kirjoita liitteet

Viite Napsauta tähän ja kirjoita viite